

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЮРІНА Юлія Миколаївна

УДК 811.16.2'38

ІДЮСТИЛЬ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ

Спеціальність 10.02.01 – українська мова

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Запоріжжя – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі соціальних комунікацій факультету філології та журналістики Херсонського державного університету.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Поповський Анатолій Михайлович,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, професор
кафедри мовної підготовки

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Христіанінова Раїса Олександрівна,
Бердянський державний
педагогічний університет,
завідувач кафедри української мови та
методики викладання фахових
дисциплін

кандидат філологічних наук, доцент
Мамчич Інна Петрівна,
Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара,
доцент кафедри української мови

Захист дисертації відбудеться 29 березня 2016 року о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.051.02 в Запорізькому національному університеті за адресою: 69600 м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-А, корпус № 2, ауд. 224.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Запорізького національного університету за адресою: 69600 м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-А, корпус № 2.

Автореферат розіслано 27 лютого 2016 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Л. Клименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Олена Теліга належить до визначних діячів українського національно-визвольного руху, плеяди талановитих поетів, пристрасних публіцистів і є однією з найяскравіших постатей в українській літературі ХХ ст. Різноманітний у тематичному й жанровому аспектах, її мистецький набуток був підпорядкований потребам доби й відтворив усвідомлення національної ідентичності, утвердження образу України, естетичне переживання трагізму історичного буття етносу та вироблення шляхів його подолання через осягнення минувшини, окреслення нових ідеалів, що мають сприяти національному відродженню й самоствердженню. Оригінальна письменниця, Олена Теліга є однією з тих, хто своєю творчістю виводить українську літературу на світовий рівень.

Основний об'єкт вивчення ідіостилу письменника – мова його художніх творів, сукупність лінгвальних засобів, які вирізняють митця як індивідуальну особистість з-поміж інших.

Об'єднувальною основою всіх одиниць ідіостилу є світобачення автора. Тому проблема дослідження індивідуального стилю тісно пов'язана з проблемами мовної картини світу та мовної особистості письменника.

Дослідження ідіостилу визначних майстрів художнього слова – один із актуальних напрямів в українському мовознавстві (О. Потебня, І. Білодід, В. Русанівський, В. Ващенко, І. Чередниченко, С. Єрмоленко, Н. Сологуб, В. Статєєва, А. Мойсієнко, В. Калашник, Л. Ставицька, В. Чабаненко, М. Пилинський, С. Бирик, Г. Сюта, І. Мамчич та ін.).

Дослідження мовного аспекту ідіостилу висвітлює індивідуальну неповторність письменника у поданій ним вербально-естетичній картині світу, дає змогу оцінити його внесок у систему художніх засобів національної мови, визначити загальні закономірності та провідні тенденції розвитку літературної мови.

Актуальність дисертації зумовлена необхідністю поглибленого вивчення в новому історичному контексті мови сучасної української художньої літератури шляхом дослідження ідіостилів вітчизняних письменників, насамперед тих, чия мовотворчість не була ще предметом спеціального наукового розгляду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація репрезентує один із напрямів комплексного дослідження в межах тематичного плану наукової роботи Херсонського державного університету «Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні аспекти дослідження тексту» (номер державної реєстрації 0110U002453).

Мета дисертаційного дослідження – визначити особливості індивідуального стилю письменниці шляхом системного аналізу мови творчої спадщини Олени Теліги, простежити найзагальніші закономірності процесу еволюції поетичної майстерності митця, витлумачити й науково

обґрунтувати систему лінгвальних засобів, зумовлених жанровою специфікою творчості.

Мета дослідження передбачає необхідність виконання таких **завдань**:

- обґрунтувати сучасну інтерпретацію історичних умов та витоків соціально-культурних і літературно-естетичних засад мовотворчості О.Теліги;
- систематизувати й синтезувати загальнотеоретичні підходи до вивчення проблем ідіостилу письменника;
- виявити закономірності системи мовних засобів поезії О. Теліги;
- дослідити фонетико-стилістичні, лексико-семантичні, образно-тропеїчні ресурси ідіостилу поетичної спадщини О. Теліги;
- проаналізувати способи використання автором словотвірного потенціалу поетичного мовлення;
- схарактеризувати лінгвальні засоби творення символічних образів;
- з'ясувати особливості синтаксично-стилістичної організації поетичного тексту автора.

Об'єктом дослідження є ідіостиль Олени Теліги в контексті її культурно-громадської діяльності.

Предметом дослідження є функціональні особливості фонетичних, лексичних, образно-тропеїчних, синтаксичних засобів у поетичних творах О.Теліги.

Матеріалом дослідження є картотека (близько 3000 одиниць), укладена автором унаслідок суцільної вибірки з поетичних творів Олени Теліги.

Методологія та методи дослідження. Вивчення індивідуального стилю О. Теліги базується на системному підході. Для формування теоретичного підґрунтя й концепції практичної частини дослідження використано комплекси як загальнонаукового, так і власне лінгвістичного науково-методологічного апарату. Відповідно до характеру матеріалу було обрано такі **методи**:

- **інтерпретування**, за допомогою якого декодуються факти поетичної мови та визначається їхня рецепція з погляду естетичної доцільності;
- **спостереження** над словом **та зіставлення** в художньому (поетичному) тексті, що забезпечує розуміння смислової доречності й естетичної виразності художнього слова-образу;
- **описовий** метод, який дає змогу докладно інтерпретувати виявлені стилістичні явища;
- елементи **статистичної обробки** матеріалу;
- **асоціативно-семантичний** та **компонентний аналіз** застосовується з метою вивчення фоностилістичних та лексико-семантичних явищ;
- **функціонально-стилістичний аналіз** допомагає з'ясувати місце аналізованого діаспорного дискурсу в розвитку української літературної, зокрема поетичної, мови.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що вперше в українському мовознавстві об'єктом спеціального комплексного лінгвостилістичного аналізу стала поезія О.Теліги, що дало змогу виявити особливості ідіостилю автора, досягнути поетику творів Олени Теліги, їх мовно-художню систему, компоненти якої у взаємодії становлять цілісну концепцію твору.

Теоретичне значення. Результати дослідження є основою для теоретичних висновків та узагальнень у галузі вивчення індивідуального стилю письменника, сприятимуть більш глибокому розумінню специфіки художньо-естетичних властивостей сучасного поетичного слова, сприятимуть розширенню загальних уявлень про ідіостиль як одну з основних категорій стилістики художнього мовлення. Матеріали дослідження доповнять знання про зв'язок світобачення письменника з мовою його творів та з національною мовною картиною світу.

Запропонований системний підхід до розгляду поезії О.Теліги в контексті творчості “пражан” продовжує студії з цієї проблеми новими спостереженнями і розширює межі своєрідного наукового освоєння поетичної спадщини української еміграції.

Практичне значення. Матеріали дослідження знайдуть використання у процесі розробки й викладання навчальних курсів із історії української літературної мови; спецкурсів і спецсемінарів із проблем ідіостилю письменника, дисципліни “Література письменників діаспори”, лінгвістичного аналізу тексту на філологічних факультетах вищих навчальних закладів; факультативних курсів для загальноосвітніх шкіл.

Апробація роботи. Основні положення і результати дослідження викладено в наукових доповідях на всеукраїнських конференціях «Семантика мовних одиниць: теоретичний і прагматичний аспекти» (Херсон, 2001), «Шляхи реалізації міжпредметних зв'язків у середній та вищій школі» (Херсон, 2003), «Поетика художнього тексту» (Херсон, 2003), «Комунікативна лінгвістика: теоретичний і прагматичний аспекти» (Херсон, 2005), «Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів» (Рівне, 2006), «Лінгвістика тексту: теорія і практика» (Херсон, 2008), «Сучасні орієнтири філологічної науки» (Херсон, 2010), «Сучасні орієнтири філологічної науки» (Херсон, 2011, 2012, 2013, 2014), «Роль мови у формуванні професійної компетентності майбутнього фахівця» (Херсон, 2015).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 12 публікаціях, 11 із яких надруковано у виданнях, затверджених ДАК України як фахові, 1 стаття – у фаховому виданні, затвердженому ВАК Російської Федерації.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (261 позиція). Загальний обсяг дисертації – 200 сторінок (основний текст – 178 сторінок).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, її мету й завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, з'ясовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, подано відомості про апробацію, кількість публікацій та структуру роботи.

У першому розділі *“Наукові основи дослідження лінгвостилістичних особливостей ідіостилю поетичних творів”* на підставі базових теоретичних положень визначено аспект дослідження індивідуального стилю письменника як його самовияву.

Для позначення сукупності характерних мовних рис творчості певного письменника в сучасній лінгвістиці вживають терміни *“ідіостиль”*, *“ідіолект”*, *“індивідуальний стиль”*.

У загальному розумінні ідіостиль – це сукупність глибинних механізмів створення текстового простору певним автором, які відрізняють його від інших. У більш вузькому значенні ідіостиль пов'язаний із системою мовностилістичних засобів, характерних для творчої манери певної мовної особистості. Таку думку поділяють В. Виноградов, Р. Якобсон, М. Бахтін, Б. Ейхенбаум, В. Жирмунський, Ю. Караулов, А. Жовківський, В. Григор'єв та інші.

Терміни *“ідіостиль”* та *“індивідуальний стиль”* у роботі вживаються як аналоги й тісно пов'язані з такими поняттями як світобачення письменника, мовна особистість, мовна картина світу, індивідуальний мовосвіт (С. Єрмоленко, Н. Сологуб, П. Гриценко, Л. Ставицька, В. Калашник, Л. Лисиченко, В. Кононенко, В. Жайворонок, А. Мойсієнко, Л. Пустовіт, І. Голубовська, С. Бибик, С. Жаботинська, Ю. Караулов, І. Степанченко, В. Дроздовський).

Для дослідження мови письменника лінгвісти вживають терміни *ідіостиль* та *ідіолект* відповідно до параметрів ототожнення або входження. Вважаємо, що категорія індивідуального в системі письменника зумовлена внутрішньою ідіолектною нормою його художнього мовлення, а також функцією повторюваності й закономірності, яка організовує естетичне ядро кожного ідіостилю. Домінантним у художньому тексті є засіб, який тісно пов'язаний із тематикою та змістом художнього твору та в мовленнєвому потоці привертає увагу, вирізняється за семантикою, емоційно-експресивним забарвленням.

Ідіостиль – це вербальна реалізація індивідуально-авторської картини світу письменника в системі мовних домінант (фонетичних, лексичних, фраземних, граматичних), спричинених його світоглядною орієнтацією, константних стилетвірних ознак, що визначають специфіку художньої системи. Ідіостиль письменника – не генетична категорія, його формування зумовлює чимало чинників інтра- та екстралінгвального характеру. Результатом вербальної діяльності індивідуальної мовної особистості є тексти, тобто художні твори конкретного автора, які засвідчують індивідуальний стиль письменника. Перебуваючи, безперечно, у межах

національно-мовної картини світу, письменник витворює свій неповторний мовний світ відповідно до особистого світосприймання, власної психології творчості, що загалом дає уявлення індивідуальну мову митця, про співвідношення загальномовного й індивідуального, про ідіолект та ідіостиль конкретного майстра слова.

У **другому розділі** “*Мовновиражальні засоби відтворення ідіостилу поетичної спадщини О.Теліги*” проаналізовано фонетичні, лексичні, образно-тропеїчні засоби поетичного мовлення Олени Теліги.

У підрозділі 2.1. *Фонетико-стилістичні засоби художнього потенціалу* зазначено, що звуки мовлення є єдиним засобом вираження мовних значень. Проте звуки виражають значення лише при поєднанні одного з іншим – ужитий ізольовано, жоден звук не виражає будь-якого значення. Слово має певне звучання, з яким завжди пов’язане певне значення. Саме завдяки такому поєднанню й пізнається слово як мовна одиниця.

Для підтвердження того факту, що фреквентність (частота вживання) деяких звуків, співвідношення послідовності кількісно-частотних і значеннєвих характеристик звуків дійсно є ознакою ідіостилу, нами проведено статистичний аналіз 29 віршів О. Теліги із загальною кількістю 15009 звуків, здійснено підрахунки кількості та частоти вживання приголосних та голосних звуків української мови у поезіях автора. Проведений статистичний аналіз свідчить, що частота вживання голосних і приголосних у мовотворчості О. Теліги виражається середньо-процентним відношенням 42 : 58.

Голосні в поезіях автора ранжуються так: [o] – 25,9% , [a] – 17,6% , [i] – 16,2% , [e] – 14,4%, [y] – 11,7%. Найвищою частотністю серед усіх голосних звуків вирізняються [a], [o], найнижчою – [y]. За кількісно-частотною характеристикою серед приголосних звуків виділяємо: а) високочастотні: [н], [в], [р], [т], [к]; б) частотні: [м], [с], [л], [д], [п]; в) середньочастотні: [з], [б], [н’], [х], [ч], [г], [ш], [т’]; г) низькочастотні: [ж], [л’], [с’], [в’], [ц’], [р’]; д) рідко вживані : [ч], [к’], [м’], [п’], [б’], [д’], [ч’], [ф], [з’], [г’], [дз], [ж’], [ф’], [дж], [х’].

Слід відзначити, що різноманітні звукові повтори виступають у поетичному тексті Олени Теліги як важливий конструктивний засіб, як спосіб увиразнення змісту твору. Милозвучність же досягається певним розташуванням звуків, які створюють своєрідний звуковий візерунок закономірним повторенням однакових звуків на початку, в середині чи в кінці рядка або всієї строфи. Особливо майстерно використала О.Теліга анафоричні алітерації в побудові строфи чи цілого вірша. Якщо брати до уваги тільки анафори на початку віршованих рядків, то з 38 випадків 23 – це повторення одного голосного звука **і**, 13 – повторення одного приголосного звука **в** або **р**. Алітеруються у поезіях Олени Теліги цілі слова.

Дослідження засвідчило, що майже кожен звук бере участь у творенні аудіовізуального поетичного образу більшою чи меншою мірою. Звукова організація поетичних творів автора відрізняється деякими елементами, які

можна вважати ознаками ідіостилю. Розгляд семантики повтору [і] дозволив з'ясувати, що в різних контекстах цей звук може набувати синонімічних, антонімічних, омонімічних значень, різного змісту й різного характеру експресії. Конотативно-експресивне значення звуків доповнює зміст твору загалом. Отже, є всі підстави розглядати фоніку як диференційну ознаку ідіостилю.

У підрозділі 2.2. *Інтерпретація лексичного складу поезій О.Теліги* подано опис лексичних засобів її мовностилістичної системи.

Серед стилістично нейтральних слів виділяємо такі групи: а) лексика, що відображає назви рослин і тварин, навколишній світ, пори року, назви дій і станів, місця, часу, простору : *дерева, трава, квіти, мох, птиці, земля, море, вітер, хмари, сонце, куш, камінь, осінь, літо, зима, ходити, спати, день, ніч, ранок*, тощо; б) лексика на позначення внутрішнього світу людини (найчастіше це абстрактні назви): *хотіння, думки, віра, зневіра, радість, сум, сміх, спокій, щастя, розпач, образа, смуток, натхнення, мрія, ненависть, гнів, безтурботність* та ін. В окрему групу виділяємо також активно вживані слова релігійного змісту: *віра, душа, Бог, Господній, демон, молитися, воскреснути*. Помітне місце посідає група кольоративів *золотавість, чорний, пурпурове, золоте, сіре, жовто-червоне, синій, рубінове, олив'яне, рожевіють, зеленіють*.

Значного смислового навантаження в межах лексичних ресурсів поетичного мовлення набувають синоніми, наприклад: *блискучий, пекучий, сліпучий, гарячий, спопелілий, пропалений, спалений, палить, пече, іскриться, палахкотить*.

Найчисленнішу групу в поезіях Олени Теліги становлять синоніми ідеографічного типу (близько 50%), 40% складають емоційно-експресивні синоніми і лише 10 % – стилістичні. Співвідношення 40 : 10 є до певної міри умовним, оскільки, як відомо, групи емоційно-експресивних і стилістичних синонімів взаємно пов'язані. Значна ж перевага ідеографічних синонімів спричинена естетичними настановами авторки, своєрідністю її творчої манери, особливостями спрямування творів.

Розвиток поетичного мовлення й ідіостилю завжди пов'язаний зі словотворенням, що зумовлюється творчим прагненням художника слова до посилення художньої виразності, свіжості поетичних образів. Вивченню авторських неологізмів у художній мові присвячено наукові розвідки багатьох вітчизняних і зарубіжних мовознавців С. Єрмоленко, К. Городенської, А. Коваль, В. Ковальова, Г. Колесника, О. Ликова, Ж. Колоїз, Д. Мазурика, В. Маслової, В. Русанівського, Н. Сологуб, О. Стишова, В. Чабаненка, Т. Юрченко та ін. Одним із перспективних напрямів наразі є вивчення okazіоналізмів як маркерів поетичного ідіостилю – сукупності ментальних і мовних структур художнього світу автора.

В оригінальній поезії О.Теліги автор віддає перевагу словам, випробуванім тривалою мовною практикою. Нечисленні лексичні інновації, як свідчить аналіз, створювалися за продуктивними словотвірними моделями і були органічним складником мовної тканини поетичного твору.

Поетичне мовлення Олени Теліги репрезентоване насамперед okazіональними словами на позначення предметів, абстрактних понять. Переважна більшість інновацій – іменники. Дослідження поетичного доробку Олени Теліги дало змогу виявити близько 13 okazіональних субстантивів. Серед простих іменників-okazіоналізмів найчастіше, як і загалом у мові, фіксуються інновативи морфологічні, зокрема суфіксальні, мотивовані дієсловами (*дрогнення, мовчінь*), прикметниками (*зайвина, позачасовість*).

До активних стилістичних засобів належать також похідні, утворені за допомогою нульової суфіксації. Вони використовуються як словотвірні синоніми, які порівняно з мотивувальними прикметниками чи дієсловами передають більшу сконденсованість ознаки, набувають поетичності: *Віднайшла я непоправний **вилом** На землі, на небі і в просторах*.

Найбільшу групу інновативів становлять складні слова, що зумовлюється їхньою семантичною місткістю. Відповідний тип словотворення характеризується високою експресивністю й естетичною дієвістю, здатен передавати особливості художнього мислення поета, його принципи світосприйняття.

Поетична практика поетеси засвідчує кілька складних новотворів прикладкового характеру. Питання про okazіональність іменників – юкстапозитів у лінгвістиці досить дискусійне, однак оскільки їм, як і іншим авторським неологізмам, властиві номінативна факультативність, індивідуальна приналежність, словотвірна похідність, то вважаємо за доцільне відносити їх до останніх: *І весь час до мене радість тулиться, Як безжурний **вітрогон-хлопчина***. Майже в кожному виділенні прикладкова частина вносить смислові нюанси до означуваного слова і передає авторську оцінку.

Система новотворів у О.Теліги поповнюється також за рахунок прикметників. Використовуючи наявні в мові словотворчі засоби та продуктивні способи словотворення, послуговуючись діючими моделями української мови, автор утворює прикметники, які розширюють оцінні можливості їх як епітетів, привертають увагу читача своїм свіжим звучанням або незвичним поєднанням. Це перш за все прикметники-означення, утворені способом основоскладання: *гіркосмачні* (вуста), *байдужо-непривітна* (земля). Письменниця утворює прикметники-новотвори й за допомогою афіксації (*промінні, ненаправний*).

Підрозділ 2.3. *Образно-виражальні засоби відтворення мовної картини світу*. У системі образно-виражальних засобів художнього мовлення О. Теліги слід виокремити насамперед **епітети**. Вони знаходять морфологічне вираження переважно у прикметниках або дієприкметниках, рідше – у прислівниках або іменниках. Зафіксовано близько трьохсот фактів використання прикметникових епітетів. Для ідіостилю О. Теліги характерне їх парне вживання та поєднання за допомогою сполучників **і / та**: *Коли приходиш **ніжний і шумкий**, Пливають **бурхливі і ясні** струмки*. У ролі епітетів у творах Олени Теліги виступають як активні, так і пасивні дієприкметники: *Тяжких турбот **ржавіючий** метал. Пропалені чола. Я*

лишаю її – чорну, **стиснуту** площу. Серед активних дієприкметників переважають форми минулого часу: **Звислі** руки дерев.

Типовим для ідіостилю О. Теліги образним засобом є **порівняння**. На підставі врахування лексико-семантичного наповнення компонентів аналізованих компаративем, зокрема – об'єкта порівняння, послідовно виокремлюються такі групи:

1) конструкції, в яких об'єктами порівняння виступають назви тварин з яскраво вираженими й добре відомими мовцям ознаками (зоонімічні й орнітонімічні компаративеми);

2) антропонімічні компаративеми (об'єктами порівняння є назви осіб). В основі порівняння таких утворень перебуває певна вікова, соціальна ознака, стать, риса (риса) характеру, актуальні для мовця. Компаративемам цієї групи, на відміну від попередньої, властивий мінімальний відтінок образності, оскільки образна характеристика об'єкта поступається актуалізації його реальної ознаки. На підставі врахування специфіки основи порівняння виділяються два найзагальніші класи іменникових компаративем: а) з ознакою “динамічної” ознаки в основі: *роздерти звички (як?), як старі котари*; б) з ознакою “статичної” ознаки в основі: *(уста) тверді (як саме? наскільки?), як лезо меча*.

Другу групу компаративем із імпліцитним показником становлять конструкції з орудним відмінком у порівняльному значенні. Їхньою специфікою є контамінація об'єкта й показника порівняльних відношень в одній лексемі, а саме: об'єкт виражається лексичним значенням слова, а показник – граматичним (формою орудного відмінка): *І вже тоді сама не розберу: Чи то мій біль упав **іржавим птахом***. Ці конструкції поєднують у собі семи уподібнення й перетворення. Порівняння в поетичній мові Олени Теліги є своєрідними. Більшість порівняльних конструкцій за своєю формою є традиційними. Але всі вони оригінальні за внутрішньою силою й місткістю.

Найбільш поширеними є авторські порівняння, утворені за допомогою сполучників **як, мов, наче (неначе), ніби**. При цьому порівняльні конструкції бувають лаконічними й розгорненими. Порівняння може становити собою самостійну конструкцію, таким чином, виступає в найбільш рельєфному вигляді та привертає особливу увагу, підкреслює й увиразнює порівняльний образ, як-от: *Нехай життя хитнеться й відпливе, **Мов корабель у заграві пожежі***. Найголовніші типи таких конструкцій мають найбільш чіткі й характерні показники підрядності. До них належать насамперед **підрядні порівняльно-причинові**, у яких до основного значення порівняння відтінок нереальної причинової. Сполучаються вони з головним приєднується реченням за допомогою вищезгаданих порівняльних сполучників, а також **так наче, так ніби, немов**: *Тремтить душі дзвінке, роздерте плесо – **Немов** хтось кинув здалека лист*. **Підрядні уточнення** служать для зіставлення подій із тотожними подіями минулого або узвичаєного, відомого з попереднього досвіду, а також для зіставлення аналогічних подій, що відбуваються в різних умовах: *Так, **як завжди**, без*

жодних змін. Досить часто в поезіях використовуються конструкції у вигляді **порівняльно - підрядних членів та словосполучень**:

а) порівняльно-підрядні члени у формі називного відмінка іменників з порівняльним словом, що вживаються відокремлено перед присудковим членом, з яким вони зближуються інтонаційно для художньої характеристики предикативної ознаки: *Щось захлисне, **мов повинна ріка**, Моє лице і всі знайомі речі*; б) порівняльно-підрядні сполучення з формою називного відмінка, вживані перед підметом і присудком, для художнього порівняльного розкриття характерних ознак зображуваного предмета в його діянні: *І, **мов гімн урочистий, мов визвольне гасло**, Є для нас двох імен нерозривне злиття*; в) порівняльно-підрядні члени, виражені різними формами при порівняльних словах, що уживаються після присудка: *Відчує певність, **мов нехибну шпаду***.

Слід зазначити, що в межах низки сучасних загальнотеоретичних мовних концепцій **метафора** – мовний і, ширше, когнітивний феномен – опиняється в центрі уваги як художній елемент, що найяскравіше виявляє сутність мови взагалі. Найчастіше вживаються О. Телігою метафоричні перенесення ознак, властивостей, предметів на істоти і навпаки, що передають гармонійне поєднання емоційного стану героя з навколишнім середовищем: *П'яним сонцем тіло **налилося**. **Тане й гнеться** в ньому, мов свіча*.

В основному метафори здебільшого віддзеркалюють: 1) подібність вияву почуття: *А може в цьому й є моя сміливість **Палити серце в хуртовині сніжній, Купати душу у холодній зливі***; 2) схожість поведінки, способу дії: *Але для мене – у святім союзі Душа і тіло, щастя з гострим болем. Мій біль **бринить**, Зате, коли сміюся, І **сміх мій рветься** джерелом на волю*. Іменникові метафори за своїми функціональними властивостями поділяються на дві групи. Метафори першої групи означають стан людини. Подекуди вони ніби вступають у такі контекстуальні відношення, які підсилюють їхній зміст (*замок туги, дно душі, серце у вогні, лезо меча*) і використовуються для відтворення психічного та душевного стану ліричного героя: *Тремтить кохання на розквітлих квітах, **В зітханнях вітру і на крилах співу**. Ти б дивувався: дощ і пізня ніч, А в мене світло і вікно наростіж, І знов **думки і серце у вогні***. Метафори другої групи означають явища природи, що впливають на почуття людини: *сліди зорі, присмак сонця і сліз, жах ночей*. О. Теліга використовує й генітивні конструкції з метафоричним значенням: *Зловіщий **брязкіт днів**, що б'ються на кавалки. І **жах ночей**, що затискають плач*. Найчастіше метафори реалізуються у двоскладних реченнях: ***Хай ріже час** лице – добром і злом! **Хай палять серце** – найдрібніші ранки!*

Олена Теліга досить часто послуговується дієслівною метафорою. У такий спосіб у метафоричному тексті створюється динамізм, що надає всім переносним ознакам рухливості, активізує їх: *Душа розбігу **стане** на сторожі, Щоб обережно, але гостро **стежить***. Досить часто у творах

поетеси дієслова *горіти, палати, палити, згоріти* вступають у валентні відношення з лексемами *сміх, сльози, серце, душа*, передаючи внутрішній стан людини. Семантичні особливості дієслів на означення фізичного стану, дій людини досить різноманітні. Введення їх у лексико-семантичну структуру метафори як метафоризуючих компонентів виявляє особливості лексичної сполучуваності, характерної для поетичної мови загалом і для індивідуального стилю зокрема. Водночас залежно від контексту, що пов'язує їх з тим чи тим об'єктом художньо-поетичного світу, вони виконують смислотвірну роль.

У поезіях О. Теліги зафіксовано також **метонімію** – троп, побудований на перенесенні значення за суміжністю, тобто на основі тісного зв'язку між зіставляваними поняттями. У метоніміях, використовуваних О. Телігою, цей зв'язок виникає між цілим і його частиною або між назвою місцевості та людьми, які там мешкають, наприклад: ***Я руці, що била, не пробачу** – Не для мене переможний бич!*; *Там, за лісами, неспокійно **спить** В боях поранений, мій трагічний **Київ**...* Такий художній засіб дає можливість збагатити лексичне значення додатковими емоційно-експресивними та оцінними відтінками.

Крім метонімії, Олена Теліга використовує й такий вид метафори, як **персоніфікація (уособлення)**, що є засобом вираження індивідуально-авторського світобачення: *Знову **осінь** **утікає** злякано Під травневою рясною зливою; Догорає, попеліє дивне щастя... **Зажурився день** - замріяний і млистий; Десь цілком недалеко засліплює світло, Десь **ридають трамваї і мучаться авто**.*

Уособлення іноді підсилюється використанням порівнянь: ***Хай мій клич** зірветься у високість І, **мов прапор в сонці, затріпоче, Хай кружляє, мов невтомний сокіл, І зриває рідних і охочих!***

Для мови поезії Олени Теліги не є характерними такі образно-тропеїчні засоби, як синекдоха, гіпербола, літота.

Натомість яскравою рисою індивідуального стилю поетеси є широке використання символів, що сягають прадавньої української національної містики: *Україна, вогонь, дорога, межа, вино, берег, сонце, героїчна смерть, зброя, серце, несвідомий натовп*. Активно використовуються вербальні **символи вогню**: *роздмухані вогні, вогонь межі, полум'я вогненних блисків, серце у вогні, клич задимлених вогнів, вогненні блискавиці, полум'яні межі, вогненні блиски* тощо. Друга стихія, якою овіяна її поезія – це **вітер**: *моя душа – польовий буйний вітер, весняний вітер, весняна пожежа, весняна бурхлива завірюха*. Символ **дороги** в поезії Олени Теліги настільки багатовимірний, що з конкретної життєвської реалії переростає в глобальний символ *небесної дороги*. Отже, символіка в індивідуальній мовній картині світу О.Теліги є не лише домінантою її ідіостилу, вона світоглядно детермінована.

У **третьому розділі** “Особливості синтаксично-стилістичної організації мови творів Олени Теліги” проаналізовано стилістичні ресурси

простого речення та виражальні можливості складних синтаксичних конструкцій. Серед засобів емотивно-емоційного впливу на співрозмовника помітне місце посідає повтор. А серед фігур поетичного синтаксису – **інверсія**. Вона сприяє певній естетичній напрузі, привертає до себе увагу – отже, виконує стильову роль, актуалізує художній образ: *Божевільних думок від вогню не хоронить... Це ввижається в ніч, коли змучена пам'ять*. Автор формує свій синтаксичний лад, і це є одним із факторів утворення своєрідних домінантних образів.

Інша стилістична фігура, що її часто фіксуємо в аналізованих поезіях, – **апосіопеза**: *Усе нове ... і до старої вишині Не вийде мати радісно напроти; Не бачу. Раптом...де я? Перед ким?; Підгинаються, в'язнуть ноги...*

Ще однією ознакою індивідуального стилю поетеси є **еліптичні речення**. Стилістично вмотивоване користування неповними реченнями вагомо засвідчує вміння висловлюватися стисло, точно і найприродніше.

У своїй поезії Олена Теліга вдається до **ампліфікації**: *Якогось вітру, сміху чи злоби! Щоб рвались душі крізь іржаві ґрати*.

Важливе місце серед синтаксичних засобів, використовуваних Оленою Телігою зі стилістичною настановою, посідають різні **типи речень**. У її поезіях зафіксовано 166 простих та 168 складних синтаксичних конструкцій. Найчастіше Олена Теліга послуговується **розповідними неокличними реченнями**: *Цілий день я проброджу марно, Не зустрівши очей твоїх*. Друге місце за частотністю вживання посідають окличні речення різних типів за метою висловлювання (розповідні, спонукальні): *Не піймаєш!; Гойдайте ж кличний дзвін! А ти її лови! Тримай! Тягни нагору! Греби скоріше і пливи, пливи!* Синтаксичний лад поезій Олени Теліги побудований на майстерному поєднанні двоскладних і односкладних речень. У поетичній творчості Олени Теліги зафіксовано майже всі **види односкладних речень** (називні, інфінітивні, безособові, означено-особові, узагальнено-особові), крім неозначено-особових. Наприклад : *Ніжність і турботи; В день такий віддатись поцілункам; Полум'ям їдким заслало очі; Заметемо вогнем любові межі; Ще не завжди ж у глибоких водах Відшукаєш непорушне дно*.

Отже, використання різних видів простого речення, особливо ускладнених, є характерною рисою індивідуального стилю. З огляду на наявність головних членів, найбільш поширеним типом простих речень у поезіях є **двоскладні**: *Ми весь час стоїмо на грані Невідомих шляхів майбутніх*. Досить часто ці конструкції ускладнюються однорідними і відокремленими членами речення, вставними словами, звертаннями: *Тремтить кохання на розквітлих квітах, В зітханнях вітру і на крилах співу, В сльозах пекучих, уночі пролитих*. Присудок у зазначених конструкціях (переважно **простий дієслівний**) виражений дієсловом дійсного, умовного або наказового способів, наприклад: *Топчуть* ноги радісно і струнко Сонні трави на вузькій межі. *Сьогодні кожний крок хотів би* бути вальсом. *Ти в тінь не йди*. У **складених іменних присудках** іменна частина найчастіше виражена іменником у називному відмінку: *Кожний крок – сліпуча блискавиця, А душа – польовий буйний вітер*.

Особливістю творчого почерку поетеси є широке використання такого синтаксично-стилістичного засобу, як **однорідні члени речення**. Більшість конструкцій, ускладнених однорідними членами, мають не один їх ряд, а декілька: *А в мене дні бунтують і кричать, Підвладні власним, не чужим законам І тиснуть в серце вогненну печать, І значать все не сірим, а червоним*. Найчастіше однорідні члени речення вживаються парами, поєднуються інтонаційно та сполучником **і**: *Над могилою вашою тиша і спокій ...; Відпочинеш і підеш знову; Тільки вранці, як вітер полоще Звислі руки дерев і пропалені чола, Я лишаю її, чорну, стиснуту площу, І виходжу у світ – з синім небом довкола*.

У мовній тканині творів Олени Теліги складні синтаксичні конструкції мають таку ієрархію: **безсполучникові речення** (47,7%) **складнопідрядні речення** (38,6%). І найменше автор послуговується стилістичними можливостями **складносурядного речення** (13,7%). Безсполучникові речення передають смислові відношення одночасності, послідовності, пояснювальні, протиставні, причинові, умовні, наслідкові: *Це буде так: в осінній день прозорий Перейдемо ми на свої дороги; Моє серце в гарячих зморах, Я й сьогодні не можу спати*. Серед уживаних **видів складнопідрядних речень** зафіксовано конструкції з підрядними означальними (27,6 %) і підрядними з'ясувальними (12,9 %), а також різні види складнопідрядних речень із підрядними обставинними (мети, причини, часу, місця, допустовими тощо) (по 10 % відповідно), наприклад: *Хочу крикнути в далечінь безкраю І когось на допомогу кликати, Бо душа моя сьогодні грає І рушає на шляхи великі; Та завтра, коли простори Проріже перша сурма – В задимлений, чорний морок Зберу я тебе сама*.

Складносурядні речення у творах поетеси передають найрізноманітніші смислові відношення, зокрема: а) раптову зміну подій: *Мить одна – і безсилий стогін Розколише застиглу муть*; б) протиставлення: *Кожний крок – сліпуча блискавиця, А душа – польовий буйний вітер*; в) послідовність дій: *Але раптом усміхнуся тихо І в очах моїх заграє виклик тощо*. Речення з різними видами зв'язку поєднують стилістичні можливості складних синтаксичних конструкцій, тим самим збільшується їх виразність, можливість найточніше передавати різні зв'язки та відношення.

Досить часто в реченнях сурядний зв'язок поєднується із безсполучниковим: *Подумай тільки: наші села й люди, А завтра прийдемо до свого міста!* Дещо поступається за частотністю вид речень, у яких поєднується підрядний зв'язок із безсполучниковим або сурядним (відповідно 11 і 10): *До міського руху ми не звикли, А хлопчина рветься, як метелиця, Ніби поле перед нами стелиться, Ніби звикли авта й мотоцикли; Відпочинеш і підеш знову, Що ж, заходь до мого дому, Щоб вином моїм рубіновим Затопили дорожню втому*. Окремі речення репрезентують наявність усіх типів зв'язку: *Ой не знаю, що це за причина – Переходжу обережно вулицю, І весь час до мене радість тулиться, Як безжурний вітрогон – хлопчина*.

Індивідуальна мовотворчість письменниці демонструє невичерпні виражальні можливості мови.

У **висновках** систематизовано й узагальнено положення дисертаційної роботи.

У фокусі наукових досліджень останніх років опинилися мовні засоби, які експлікують концептуальну картину світу, представлену в її індивідуальній моделі. Вона відображає ієрархію цінностей та виконує функцію своєрідного посередника у спілкуванні індивідів. Досить цікавою в цьому відношенні постає індивідуальна мовна картина світу Олени Теліги. З'ясовано, що індивідуально-авторський стиль О. Теліги формувався під впливом взаємозумовлених лінгвальних і екстралінгвальних, мовнопоетичних і мистецьких, соціальних і політичних, світоглядних і філософських чинників, до яких належать, з одного боку, загальнокультурні, етнонаціональні й літературні традиції української та європейської словесності, з іншого – особистісні чинники, зумовлені індивідуальним світосприйняттям і світорозумінням автора, його ідейними та естетичними засадами, на яких ґрунтується його мовна картина світу. Індивідуальна мовна картина світу О. Теліги, представлена її художніми текстами, є національно детермінованою.

Аналіз дефініцій термінів «ідіолект» і «ідіостиль» виявив, що їх досить часто вживають як синоніми. Дослідження ідіолекту письменника здійснюється у двох ракурсах: історія української літературної мови (внесок письменника в літературну мову) і мова художньої літератури (інтерпретація естетичної функції мови). Саме такі вихідні положення дають змогу окреслити місце майстра художнього слова в літературно-мовному процесі. Поетичний ідіостиль, виявляючи глибоко органічне поєднання національного світосприйняття й індивідуального осмислення та переживання буття, становить особливу єдність, в якій взаємодіють традиції та новаторство, архетипне й сучасне, усталені та індивідуальні авторські образи.

Фонетичні засоби виразності яскраво передають експресію поетичного твору, використовуються автором для реалізації певних стилістичних завдань. Дослідження засвідчило, що майже кожен звук більшою чи меншою мірою бере участь у творенні аудіовізуального поетичного образу. Звукова організація поетичних творів автора вирізняється деякими елементами, які можна вважати за ознаки ідіостилю. Так семантика повтору [i], дозволила з'ясувати, що в різних контекстах цей звук може набувати синонімічних, антонімічних, омонімічних значень. Конотативно-експресивне значення звуків доповнює зміст твору загалом. Отже, є всі підстави розглядати фоніку як диференційну ознаку ідіостилю.

За даними дослідження, найчисленнішу групу (близько 50 %) в поезіях Олени Теліги складають синоніми ідеографічного типу; 40% – емоційно-експресивні синоніми і лише 10 % – стилістичні. Співвідношення емоційно-експресивних і стилістичних синонімів є до певної міри умовним, оскільки, як відомо, вони є взаємно пов'язаними. Значна ж перевага ідеографічних

синонімів зумовлена естетичними настановами автора, своєрідністю його творчої манери.

Естетика поетичної мовотворчості, спрямована на оригінальну мовленнєву довершеність, реалізується й на дериваційному рівні. Індивідуальні новотвори дають можливість письменниці вносити додаткові відтінки семантики, зміщувати смислові акценти контекстів. Поетичне мовлення Олени Теліги репрезентоване okazіональними словами на позначення предметів, абстрактних понять. Переважна більшість інновацій – іменники, які продукуються здебільшого шляхом суфіксації та основоскладання. Дослідження поетичного доробку Олени Теліги дало змогу виявити близько 13 okazіональних іменників, як і в мові загалом, переважають інновативи морфологічні, зокрема афіксальні, мотивовані дієсловами і прикметниками.

Слова-символи в індивідуальній мовній картині світу О.Теліги є не лише домінантою її ідіостилю, вони світоглядно детерміновані.

Найвиразнішими синтаксичними конструкціями в поетичних текстах Теліги, спрямованими на актуалізацію, смислове виділення тих або тих слів і частин висловлення, є незакінчені речення, парцельовані, сегментовані та приєднувальні конструкції, неповні речення. Вживання незакінчених та перерваних речень як ознака динамічного мовлення письменника реалізується в стилістичній фігурі – умовчанні (апосіопезі). У досліджених поетичних текстах активно функціонують складні безсполучникові речення як елементарні, так і багатокomпонентні. Семантика предикативних складників зумовлює різноманітність відношень між ними та їх стилістичне навантаження. На основі відсутності сполучникового зв'язку між частинами складного речення створюється стилістична синтаксична фігура – асиндетон, яка (залежно від структурно-семантичного типу речення) може бути засобом поетичної градації, образного паралелізму чи антитези.

Розглядані синтаксичні одиниці вповні реалізують свій виражально-художній і текстотвірний потенціал, про що свідчать і наведені в розвідці дані: у поетичному мовленні Олени Теліги домінують складні безсполучникові речення (47,7 %), підрядні конструкції складають 38,6 %, а сурядні речення – 13,7 %. Усе це дозволяє зробити висновок про те, що складні речення є активним компонентом поетичного синтаксису Олени Теліги.

Серед стилістичних фігур Олена Теліга віддає перевагу повторам, тавтологіям, еліптичним реченням, риторичним запитанням, що відображають як загальномовні тенденції, так і специфічні особливості її художнього стилю.

В перспективі подальші дослідження ідіостилю Олени Теліги корелюють із повним описом лексичних засобів її мовностилістичної системи, аналізом тропеїстики як естетичного компонента художніх творів; вивченням особливостей мови публіцистики письменниці як унікального явища в історії української літературної мови. На часі – укладання словника мови О.Теліги.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

1. Юріна Ю. Метафори у поезіях О.Теліги / Ю. Юріна // Південний архів. Філологічні науки: [зб. наук. праць / ред. О. Мішуков та ін.]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 1998. – Вип. I. – С. 113 – 119.
2. Юріна Ю. Особливості ідіостилію Олени Теліги / Ю. Юріна // Південний архів. Філологічні науки: [зб. наук. праць / ред. О. Мішуков та ін.]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 1999. – Вип. У–УІ. – С. 147 –156.
3. Юріна Ю. Лексико-стилістичні особливості поезій Олени Теліги / Ю. Юріна // Південний архів. Філологічні науки: [зб. наук. праць / ред. О. Мішуков та ін.]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2001. – Вип. УІІІ. – С. 50 – 56.
4. Юріна Ю. Образ України в поезіях Олени Теліги / Ю. Юріна // Південний архів. Філологічні науки: [зб. наук. праць / ред. О. Мішуков та ін.]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2001. – Вип. Х. – С. 103 – 107.
5. Юріна Ю. Мовний образ простору в поезіях Олени Теліги / Ю. Юріна // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. Філологічні науки: [зб. наук. праць / ред. С. Харченко]. – 2002. – № 4 (48). – С. 67 –72.
6. Юріна Ю. Лексико-семантичні поля кольоративів у поезії О.Теліги / Ю. Юріна // Південний архів. Філологічні науки: [зб. наук. праць / ред. О. Мішуков та ін.]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2002. – Вип. ХУ. – С. 99 – 102.
7. Юріна Ю. Фонетичні засоби у поезії Олени Теліги / Ю. Юріна // Південний архів. Філологічні науки: [зб. наук. праць / ред. О. Мішуков та ін.]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2003. –Вип. ХХІІІ. – С. 310 – 313.
8. Юріна Ю. Формування естетичних смаків учнів засобами художнього мовлення (на матеріалі творчості Олени Теліги) // Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів: збірник наукових праць. – Рівне , 2006. – С. 300 – 303.
9. Юріна Ю. Символи як стилістими у поезіях О.Теліги / Ю. Юріна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : [зб. наук. праць / ред. В. Олексенко та ін.]. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. – Вип. УІІІ. – С. 331 – 334.
10. Юріна Ю. Особливості поетичного синтаксису Олени Теліги / Ю. Юріна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : [зб. наук. праць / ред. В. Олексенко та ін.]. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2012. – Вип. ХУІ. – С. 103 – 108.
11. Юріна Ю. Стилістичні ресурси простого речення у поезіях Олени Теліги / Ю. Юріна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: [зб. наук. праць / ред. В. Олексенко та ін.]. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2013. – Вип. ХУІІ. – С. 69 – 75.
12. Юрина Ю. Лингвостилистические подходы к изучению языкового стиля писателя /Ю. Юрина // Проблемы современной науки и образования / Problems of modern science and education: [научно–методический журнал / ред. С. Вяльцев]. – Москва: Проблемы науки, 2014. – № 9(27). – С. 97 – 100.

АНОТАЦІЯ

Юріна Ю.М. Ідіостиль Олени Теліги. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 – українська мова. – Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2016.

У дисертації здійснено системний аналіз творчої спадщини Олени Теліги, встановлено найзагальніші закономірності процесу еволюції поетичної майстерності митця, науково обґрунтовано систему лінгвальних засобів, що зумовлені жанровою специфікою творчості. Досліджено контекстуальні умови та своєрідність стильового вживання автором мовних засобів та їх специфічних форм, відповідних ідеям часу, пошуки нового художнього синтезу образного слова.

Проаналізовано фонетико-стилістичні, лексико-семантичні, образно-тропеїчні засоби поетичного мовлення О. Теліги, використання нею словотвірного потенціалу мови, визначено засоби творення символічних образів.

З'ясовано особливості синтаксично-стилістичної організації мови творів: використання відповідних стилістичних фігур, специфіку координації підмета і присудка, випадки зображального використання однорідних членів речення, виражальні можливості простого та складного речень у поетичних текстах.

Дисертаційна робота є першою спробою створення мовного портрета відомого представника «празької школи» Олени Теліги, виявлення закономірностей формування її ідіостилу.

Ключові слова: мовна картина світу, ідіостиль, ідіолект, мовна особистість, слова-символи, новотвори, семантична структура слова, система тропів, поетичний текст.

АННОТАЦИЯ

Юрина Ю.М. Идиостиль Елены Телиги. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.01 – украинский язык. – Запорожский национальный университет. – Запорожье, 2016.

В диссертации определены принципы эстетического освоения действительности Еленой Телигой, осуществлен анализ лингвостилистических особенностей произведений писательницы как ключевых в определении идейно-эстетического смысла, рассмотрены языковые экспрессивные средства.

На основе соответствующих теоретических положений стилистики, культуры речи и общего языкознания определено aspect исследования индивидуального стиля писателя как его самовыражения.

Диссертация является первым в украинском языкознании комплексным анализом оригинального стиля Елены Телиги в соответствии с ее мировоззренческой позицией. Впервые на широком фактическом материале

описаны языковые доминанты художественного языка писателя на, фонетическом, лексическом, словообразовательном, синтаксическом уровнях. Исследование проведено в контексте новейших достижений в области лингвостилистики, современных критериев определения категории идиостиля: уточнена сущность и объём понятий *идиостиль* и *идиолект*; обозначены лингвальные и экстралингвальные факторы формирования авторского стиля.

Установлено, что на синтагматическом уровне символы приобретают новое звучание, возникают “комбинаторные приращения”.

Персонификация абстрактных понятий, явлений природы выступает категорией индивидуального в своей повторяемости и закономерности. Исследованы авторские эстетически значимые индивидуальные новообразования, которые позволяют писателю избежать речевых шаблонов, демонстрируя неисчерпаемые возможности родного языка.

Проанализированы также особенности синтаксико-стилистической организации языка произведений О. Телиги, в частности использование стилистических фигур, стилистические ресурсы простого предложения, выразительные возможности сложного предложения.

Ключевые слова: языковая картина мира, идиостиль, идиолект, языковая личность, слова-символы, новообразования, семантическая структура слова, система тропов, поэтический текст.

SUMMARY

Yurina Yu. The idiostyle of Olena Teliha. – Manuscript.

Dissertation for Candidate Degree in Philology (PhD): Speciality 10.02.01 – Ukrainian language. – Zaporizhzhia National University. – Zaporizhzhia, 2016.

This dissertation focuses on the systematic analysis of the creative heritage of Olena Teliha, revealing the most common patterns of the artist's poetic mastery evolution and proving the system of language means due to the genre of creative work. The peculiarities of Olena Teliha's language means and their specific forms are relevant to the ideas of time, and new artistic synthesis of figurative speech was found out.

Phonetic and stylistic, lexical and semantic, image and tropeic means of idiostyle of Olena Teliha's poetic heritage, word-building potential of language of writer's poetry is analyzed, verbal means of symbolic image expression are described.

The peculiarities of syntactic and stylistic language organization of literary works: the use of stylistic figures, the specific subject and predicate coordination, similar figurative use of the homogeneous parts of the sentence, the expressive potential of simple and complex sentences in poetic texts are proved.

The paper is the first attempt to create lingual portrait of the famous representative of the Prague school Olena Teliha, identify the patterns of her idiostyle formation.

Keywords: language worldview, idiostyle, idiolect, linguistic personality, words-symbols, nonce-words, semantic structure, system of tropes, text binders.

Підписано до друку 19.02.2016 р. Формат 60х90/16.

Папір офсетний. Друк різнографія.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 1.

Тираж 100 прим. Зам. № 263.

Видавництво ПП Вишемирський В. С.

Свідоцтво серія ХС № 48 від 14.04.2005

видано Управлінням у справах преси та інформації

73000, Україна, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 138,

тел. (050) 514-67-88; (050) 133-10-13, e-mail: vvs2001@inbox.ru

